

АКТУАЛЬНІСТЬ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

ACTUALITY OF DECENTRALIZATION OF POWER IN UKRAINE

Філіпова Н.В.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри публічного управління
та менеджменту організацій,
Чернігівський національний технологічний університет

Сич Д.Є.

студентка,
Чернігівський національний технологічний університет

Актуальність децентралізації влади в Україні досліджується вже тривалий період, багато вчених мають суперечливі погляди щодо необхідності децентралізації влади та доречності проведення такої політики саме в Україні. У статті розглянуто актуальні проблеми децентралізації влади, її переваги та недоліки для України. Основну увагу зосереджено на причинах та потребності децентралізації.

Ключові слова: децентралізація, місцеве самоврядування, реформування місцевого самоврядування, демократія, громада, громадська організація.

Актуальность децентрализации власти в Украине исследуется давно, многие ученые имеют противоречивые взгляды относительно необходимости децентрализации власти и уместности проведения такой политики именно в Украине. В статье рассмотрены актуальные проблемы децентрализации власти, ее преимущества и недостатки для Украины. Основное внимание сосредоточено на причинах и нужности децентрализации.

Ключевые слова: децентрализация, местное самоуправление, реформирование местного самоуправления, демократия, общество, общественная организация.

The urgency of the decentralization of power in Ukraine has long been studied; many scholars have contradictory views on the need for decentralization of power and the appropriateness of such a policy in Ukraine. The article deals with the actual problems of decentralization of power, its advantages and disadvantages for Ukraine. The focus is on the reasons for and the need for decentralization.

Key words: decentralization, local self-government, reform of local self-government, democracy, community, public organization.

Постановка проблеми. У сучасному політичному менеджменті децентралізація влади розглядається як вагомий аспект суспільного та політичного життя. Цей вид управління використовується в багатьох країнах Європи, таких як Польща, Німеччина, країни Скандинавії та Балтії, а також США, Канада та інші. Для України, як демократичної країни децентралізація влади є вагомим аспектом у проведенні державної політики.

Постійні зміни в економічному та політичному житті країни вимагають від влади реконструювати систему управління державою та відійти від системи радянської моделі управління країною, поглянути на політику управління з іншого, більш сучасного боку.

Метою статті є комплексне дослідження актуальності проведення децентралізації влади в Україні на сучасному етапі та аналіз її переваг і недоліків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Вивченню теоретичних і практичних питань децентралізації влади приділяють увагу багато науковців, таких як В. Авер'янов, В. Бакуменко, О. Бориславська, М. Братковський, І. Грицяк, А. Лелеченко, В. Мамонова, О. Скрипнюк, А. Ткачук, І. Цурканова та ін. Проте, незважаючи на низку проведених досліджень, це питання залишається актуальним та потребує подальших досліджень.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Метою статті є дослідити питання актуальності децентралізації влади в Україні, виявити її переваги та недоліки і роль у посиленні демократії в державі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перш ніж розкрити поставлені проблеми, треба визначити термін «децентралізація». Децентралізація означає такий спосіб визначення та розмежування завдань і функцій, за якого більшість

із них передається з рівня центральних органів на рівень нижчий і стає власними завданнями та повноваженнями органів нижчого рівня. Можна також зазначити, що питома вага адміністративної діяльності покладається на місцеві органи або інших уповноважених державою суб'єктів [1, с. 9]

Якщо взяти до уваги розвиток та становлення децентралізації влади в інших країнах, то можна виокремити такі шляхи її становлення:

1. Коли децентралізація влади історично склалася, мається на увазі добровільне об'єднання спільнот для захисту своєї держави. Яскравим прикладом такої децентралізації є США. Також країни авторитарної моделі влади, колишні колонії, особливо англійські, такі як Австралія, Індія та інші.

2. Коли децентралізація склалася не історично, а постає довгим шляхом реформ. Яскравим прикладом такої країни для нас є Польща. Як і Україна, Польща була під впливом Радянського Союзу, але після його розпаду в країні почалися реформи, зокрема децентралізація влади, завдяки чому Польща зараз на більш розвиненому рівні, аніж Україна. Це дало їй змогу посилити місцеве самоврядування, підняти на більш високий рівень місцеві інфраструктури, підвищити надання місцевих послуг.

З огляду на досвід інших країн, постає питання, чому децентралізація влади не була проведена в Україні раніше, одразу після набуття країною незалежності, та чи актуальна децентралізація для нашої країни. На вирішення цих питань впливають багато факторів.

По-перше, після розпаду ССРСР Україна як окрема держава тільки почала зароджуватися. Багато законів, норм та прикладів становлення влади перейнялося з ССРСР. На той час суспільство не було готове до нової, кардинально іншої системи влади. У ті часи громадяни не знали про таке явище, як децентралізація, цей термін не був настільки поширеним, як говорять про це зараз, і яскравого прикладу інших держав щодо проведення такої політики не було.

По-друге, за Конституцією Україна є унітарною державою, тобто це свідчить про єдність державного управління, а також обмеженість на законодавчому рівні ролі місцевих органів.

По-третє, низька активність громадської свідомості, громадських діячів. Отже, розглядаючи вищеназвані причини, можна стверджувати, що процес децентралізації влади є тривалим та своєчасним. Переважно цей процес залежить від бажання та небайдужості громадськості щодо впливу на розвиток своїх міст.

Якщо розглядати переваги та актуальність децентралізації, спираючись на думку вчених, то першим, на що треба звернути увагу, є те, що децентралізація влади в державі сприяє розвитку демократії, адже відбувається розширення впливу територіальних громад, соціальних груп та громадськості загалом на справи публічного значення. Демократична держава

завжди прагне залучити громадськість до здійснення публічних функцій урядування з метою оптимального задоволення різнобічних потреб людини та народу загалом [1, с. 9].

Спираючись на все перераховане вище, можна стверджувати, що однією з головних переваг децентралізації є сприяння розвитку демократії в країні, тобто потрібно активізувати громаду до виявлення та забезпечення власних потреб та потреб країни, розширити місцеве самоврядування. На сучасному етапі децентралізація розглядається як основний чинник демократії.

Реформа децентралізації влади в Україні закладена в указі Президента України від 12 січня 2015 року «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020». У стратегії головним пріоритетом децентралізації влади вважається відхід від централізованої моделі управління в державі, забезпечення спроможності місцевого самоврядування та побудова ефективної системи територіальної організації влади в Україні, реалізація повною мірою положень Європейської хартії місцевого самоврядування, принципів субсидіарності, повсюдності і фінансової самодостатності місцевого самоврядування [3].

Головною метою уряду є проведення реформи публічної влади для здійснення умов входу України до Євросоюзу, що дасть змогу державі вийти на новий, більш високий як економічний, так і соціальний рівень.

Україна є державою з нерівномірним соціально-економічним розвитком регіонів. За результатами оцінювання, оформленими у підсумковому документі 2015 року, найкращим регіоном на той час за рівнем соціально-економічного розвитку в Україні стало місто Київ. У першій трійці за економічними показниками опинилися Харківська та Чернівецька області, які розділили друге і третє місце відповідно. Найгіршими регіонами за рівнем соціально-економічного розвитку в Україні визнано Кіровоградську (21 місце), Миколаївську (22), Чернігівську (25) області [4].

За централізованої влади кошти з державного бюджету розподілялися рівномірно між регіонами, незважаючи на особливості кожного регіону та проблеми, які у кожного з них є різними. Постає питання, що є регіони, яким потрібно більше звернути увагу на одні проблеми, іншим регіонам – на інші, в цьому і є одна з головних причин децентралізації влади. Тобто кожен регіон, місто повинно самостійно визначати свої потреби та проблеми, відповідно до цього, органи місцевого самоврядування повинні мати можливість визначати власні внутрішні адміністративні структури з урахуванням місцевих потреб і необхідності забезпечення ефективного управління [5].

Таким чином, децентралізація влади постає механізмом розвитку громади, її свідомості та участі у політичному житті країни, загострення почуття відповідальності за здійснені заходи і прийняті рішення.

Переваги та недоліки децентралізації влади

Децентралізація	
Переваги	Недоліки
Поширення та встановлення ідеології демократії	Слаба законодавча база, що має обґрунтовувати та підкріплювати децентралізацію
Підвищення економічного розвитку регіону	Нерівномірний розвиток регіонів
Надання більш якісних державних послуг населенню	Нечітке розмежування відповідальності та влади між державним органом та місцевими
Прозорість прийняття рішень на регіональних рівнях	Недостатньо високий рівень політичної культури серед громадян
Розвиток свідомості суспільства	

Ще одним з актуальних аспектів децентралізації влади для України є прозорість і відкритість процедур прийняття рішення та процесу його реалізації, що приводить до підвищення ефективності адміністративної діяльності, виявлення помилок, джерел їх походження тощо [1. с. 20]. Тобто громада безпосередньо бере участь у постановці і вирішенні проблем міста, регіону, таким чином, процедура є прозорою та доступною для громади.

Також слід зазначити, що територіальна децентралізація передбачає наближеність до споживача публічних послуг тощо. Якщо раніше надання публічних послуг був складним процесом, який потребував багато часу та зусиль, і не завжди інформація за цими послугами була актуальною для споживачів, то децентралізація передбачає процедуру надання публічних послуг вирішувати не на державному рівні, а на місцевому, що дасть змогу пришвидшити цей процес та надавати актуальну інформацію для споживачів.

Децентралізацію не можна розглядати тільки з одного боку, як перевагу для держави. У переході на новий спосіб управління є і свої недоліки та ризики.

По-перше, це недостатній рівень свідомості громадян щодо впливу громадських спілок на політичне життя регіону, на прийняття рішень.

По-друге, це перекладання основної відповідальності з центрального органу влади на місцеві, тобто таким чином центральний орган знімає з себе відповідальність за якість наданих послуг населенню.

Також до недоліків можна додати і нерівномірний розвиток регіонів країни, що приведе

до дисбалансу розміщення населення країни і навіть до автономії регіонів та громадянських заворушень.

Щоб узагальнити переваги та недоліки децентралізації влади в Україні, приведемо таку таблицю.

Висновки. Головною метою децентралізації влади є організація самостійних громадських організацій, які наділені певними повноваженнями, переданими від державних органів до місцевого самоврядування. Децентралізації для України полягає в детальному аналізі переваг та недоліків такої політики. Децентралізація управління має здійснюватися в межах цілісного пакету політичних, економічних, соціальних реформ, спрямованих на перетворення України в сучасну європейську країну. Проведене дослідження дало змогу дійти висновку, що такі є необхідними для країни та дають можливість:

1. Більш самостійно приймати рішення громадянам щодо розвитку держави, це буде стимулювати їхню свідомість.

2. Удосконалити систему менеджменту на державному рівні, між центральним органом та підпорядкованими місцевими органами.

3. Економічно підняти рівень регіонів.

Проте така політика, по-перше, повинна бути ретельно спланованою щодо організації передання влади та ресурсів на місцеві рівні. По-друге, потрібно обґрунтувати сфери підпорядкування місцевим органам та бюджети. Окрім теоретичних аспектів ведення децентралізації, така реформа повинна бути повною мірою обґрунтована та підкріплена нормативно-правовою базою, підзвітністю.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бориславська О. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / О. Бориславська, І. Заверуха, Е. Захарченко. // Наукове видання. 2012. С. 132.
2. Ткачук А. Місцеве самоврядування та децентралізація: практичний посібник / Анатолій Ткачук. Київ. 120 с.
3. Указ Президента України Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020». 2015. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
4. Рейтинг регіонів за рівнем соціально-економічного розвитку 2017. URL: <http://www.businessz.com.ua/news/27/970>.
5. Європейська хартія місцевого самоврядування. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_036.